

Anketa Sodobnosti:

Kdo koga pripravlja, mi zgodovino ali zgodovina nas?

Spoštovani,

V vrsti anket, ki jih Sodobnost objavlja že dve desetletji, namenjamo tokrat svoj prostor zgodovini, njenim možnostim in vlogi ter našemu odnosu do nje. Prav v zadnjem času velikih družbenih in političnih sprememb na Slovenskem je bila zgodovina kot stroka večkrat omenjena. Z negativnim prizvokom se je spominjamo, kadar nismo zadovoljni z njeno podobo naše preteklosti; pričakuje se sklicujemo nanjo, kadar si sami ne upamo izrekati sodb o ljudeh in dogodkih, ki se v naši zavesti zaradi političnih sprememb selijo z leve na desno in z desne na levo, pa bi radi, da bi to naše spreminjajoče se mnenje bolj ali manj uradno potrdila zgodovina. Uredništvo Sodobnosti s sodelovanjem dr. Janka Prunka, zgodovinarja, ki je tudi vabljen k tej anketi, vam ponuja v razmislek nekaj vprašanj, tez. Hvaležni vam bomo, če boste odgovorili nanje. Lahko pa seveda svoje odgovore zaokrožite v samostojno razmišljanje, v esej, razpravo in se samo posredno dotaknete vprašanj ponujene ankete. Obseg vaših odgovorov ni omejen.

1. Kaj je s tako imenovano zgodovinsko distanco? Koliko se lahko zgodovina približa času, ki ga živi avtor, ko jo piše?

2. Kolikšna je – če je – soodvisnost med politiko in zgodovinskimi dogodki, zgodovinskim dogajanjem? So potrebni, glede na vaše izkušnje, pogosti popravki zgodovinske »resnice«? Se zgodovina zavzema za eno samo resnico ali ponuja ob istem dogajanju več resnic in računa na naše kritično branje?

3. Je slovenska zgodovina, ki ima manj fizičnega in materialnega dogajanja, več pa drugih prvin (politike, kulture, ideološkosti vseh vrst), še posebej težavna in nehvaležna stroka, veda, znanost?

4. Ali imate občutek, da je zgodovina kot stroka in znanost dovolj navzoča in vplivna v zavesti današnjega Slovenca, ki vsak sam v sebi piše in nosi svojo lastno zgodovino in svoj trmasti pogled na nacionalno zgodovino? Je zgodovina kot veda kos individualnim emocijam in iracionalizmu posameznikov in interesnih skupin?

5. Zakaj se slovenski zgodovinarji tako poredko odločajo za pisanje sintetičnih pregledov slovenske zgodovine. Imamo samo nekaj častnih izjem. Je temu kriva ljubljanska historična šola, ali kar nacionalni značaj! Kaj se vam zdi v slovenski zgodovini že dobro osvetljeno in kje vidite največje pomanjkljivosti?

6. Koliko je bilo in koliko naj bo v slovenskem zgodovinopisju središče oziroma kar vodilo problem naroda – malega naroda, ki še drugače od velikih potrebuje vsakodnevni plebiscit za svoj razvoj?

7. Ali lahko na kratko, tako rekoč leksikalno zakoličite nekaj temeljnih aksiomov, zgodovinskih seveda, slovenske državnosti do tega trenutka, do sprejema Deklaracije o slovenski suverenosti?

8. Nekatera ključna vprašanja iz slovenskega narodnega razvoja npr. narodni preporod, pa 2. pol. 19. stoletja, pa tudi nekatere probleme iz zgodovine med obema vojnoma in iz narodnoosvobodilnega boja je slovenska literarna zgodovina prej obdelala kot zgodovinopisje. Menite, da je to obi-

čajno na svetu? Ali je slovenska literarna zgodovina bolj razvita, bolj potentna?

9. V zadnjem času novega voluntarizma in zahteve po prevrednotenju vseh vrednot in tudi zgodovinskih ocen se pojavljajo tudi nove za zdaj še voluntaristične ocene o zgrešeni slovenski politiki leta 1918 ob zapustitvi habsburške monarhije. Menite, da lahko resna, na dejstvih temelječa kritična analiza zgodovinskega dogajanja in položaja slovenskega naroda med prvo svetovno vojno res prinese drugačno oceno slovenske odločitve leta 1918 kot edine stvarne, kakršno so v svojih delih zapisali slovenski zgodovinarji Zwitter, Grafenauer, Pleterski, Prunk?

10. Kako vrednotiti razvoj Slovencev v prvi jugoslovanski državi? Zakaj imamo tako malo historičnih biografij pomembnih slovenskih politikov 20. stoletja? Zakaj je v slovenskem zgodovinoisju tako malo anatropoškega pristopa?

11. Narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda – kako ga oceniti kot veliko dejanje slovenske narodne samozavesti in vitalne sile ali pretežno kot tragedijo? Ali slovenski osvobodilni boj izgubi kaj veličine, če priznamo, da se je prepletal tudi z državljansko vojno, ki je bila v mnogočem ideološko pogojena?

(K sodelovanju so bili povabljeni: akad. dr. Bogo Grafenauer, akademik dr. Ferdo Gestrin, akademik dr. Janko Pleterski, dr. Vasilij Melik, dr. Janko Prunk, dr. Milica Kacin, dr. Peter Vodopivec, dr. Vasko Simoniti, mag. Irvin Dolenc, mag. Jurij Perovšek, mag. Žarko Lazarevič)

Ciril Zlobec
glav. in odgovorni urednik

Ljubljana, 6. 7. 1990

Več resnic ob istem dogajanju

Mag. Ervin
Dolenc

Temeljno in večno vprašanje zgodovinoisja je njegovo (ljubezensko) razmerje s politiko.

Hierarhičnost tega razmerja je razvidna že iz tega, da je politika v tej konstrukciji vedno primarna, zgodovinoisje pa nujno sekundarno, in to vsaj v dveh pomenih:

- diahrono, časovno (politika kot objekt zgodovinoisja),
- sinhrono (razmerje moči in smer vplivanja je vedno na strani politike).

Politika namreč potrebuje zgodovinoisje, ker se vedno utemeljuje na preteklosti, čeprav deluje za prihodnost. Zato je vsaka politika do zgodovinoisja občutljiv in pozoren oče, toliko bolj, za kolikor manj oddaljeno časovno obdobje gre.